

Toimetuse ja talituse TALLINNAS. Pagari uul. nr. 1 Toimetaja kõnetunnid kella 12—1.	<h1>SÕDUR</h1> <p>SÕJAASJANDUSE AJAKIRI. ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS Kindralstaabi väljaandel.</p>	Tellimise hind: 1 aas'a peale 40 marka $\frac{1}{2}$ " " 20 " $\frac{1}{4}$ " " 10 " Kuulutuste ja teada- annete hind: Iga kor- pusrea eest 1 mark.
Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.		
№ 14	Laupäewal, 3. aprillil 1920.	II. aastakäik

Siisukord.

Ametlik osa:

1. Ülemjuhataja lahkumise terwitus. (Päewakäsi nr. 1308.)
2. Ülendused.
3. Väljamõtted Sõjawägede Ülemjuhataja päewakästudest.
4. Sõjaministri päewakäsed.
5. Wabaduse Riigi põhikiri.

Üleüldine osa:

1. Ludendorffi sõjamälestused.
2. Sõdurite laulud. (Wiltrop.)
3. Segateated.
4. Kirjawastused.

Ametlik osa.

Ülemjuhataja lahkumise terwitus.

Tallinnas, Palmipuude pühal 1920.

Lahkudes Wabariigi Sõjawägede Ülemjuhataja kohuste täitmiseft, saadan südamlitku terwitust kõigele Wabariigi sõjawäele, kõigile kaaswõitlejatele Eesti iseseiswuse eest.

Waba Eesti rahwas, iseseisew demokraatiline Eesti riik — see oli see suur paleus, mille eest meie wõitlesime, mis meile julgust ja jõudu andis sõda hülgawalt läbi wiia. Kolmeistkümmend kuud wõitles Eesti rahwawägi kõige raskemates tingimistes määratu suure ja tugewa waenlase vastu, tõrjus tagasi kõik tema pealetungimised ja wabastas Eesti maa ja rahwa. Waenlane oli sunnitud meid iseseiswa riigina tunnistama ja meiega rahu tegema. Sellega pani Eesti sõjawägi kõige tugewama nurgakiwi Eesti riigile ja Eesti

iseseiswusele. Oma sõjawäele wõlgneb Eesti riik ja rahwas kõigefuuremat tänu selle eest, mis on kätte saadud. Lootusrikkalt wõime waadata oma tulewikule vastu. Aga ärge unustage mitte, et meie rahwa suurem ideal — tema iseseiswus — ei ole weel käes. Meie teame väga hästi, et ükski rahwas ei ole üle õõ iseseiswaks riigiks saanud ja meid wõib hädaoht uuesti ähwardada; sellepärast peame ka meie iga filmapiilk walmis olema tarwilikul korral wõitlust jatkama. Kui meie rahwa ja sõjawäe keskel jääb püsima see üksmeel, mis meid Wabaduse sõjas on ühendanud, kui meie jääme truuks oma demokraatilise põhimõttele, kui jääb püsima wastastikune usaldus walitsuse, rahwa ja sõjawäe wahel — siis wõime rahulikul pilgul igale wälisele hädaohule vastu waadata.

Suuri ohwrid maksab ja saab maksuma meie wälisele rahwale sõjaline wälise julgeoleku kaitse, aga ilma nende ohwrideta ei ole ükski rahwas omale iseseiswust kätte saanud ja ei saa ka tulewikus. Aga kõik ohwrid saawad olema asjatud, kui meie sõjawäe jsemine kord peaks raugema. Tugewa, sõjahädaohus wäljaarenenud ja karastatud organisatsiooni ja üksusena lõpetas meie sõjawägi sõja. Rahuajal saab sõjawägi mitme ja mitme korra wähenatud, aga jäägu kindlaks meie sõjawäe organisatsioon ja iseäranis meie sõjawäe üksmeel, tema waim. Jseennast ärasalgawalt töötasid Wabaduse sõjas kõik, kindralist kuni reameheni, admiralist madruseni, kõik ühendas see paleus, mille eest meie wõitlesime. Jäagu ka tulewikus see üksmeel ja iseennast ärasalgaw töö rahwa paleuse eest kindlasti püsima meie sõjawäe keskel.

Tuhanded ja kümned tuhanded kodanikud lahkuvad nüüd sõjawäest. Kõigile neile ütlen

§ 2. Korralbus-Walitsuse Tagawara wägede jaostonna ülem alamkapten Karl Baumann ülenkapteniks, wanusega 16-ist detsembrist 1919.

Sõjawägede Ülemjuhataja:

Kindralstaabi Kindral-Major **Laidoner.**

Wäljawõttes Sõjawägede Ülemjuhataja päewakäskudest.

1284.

Tallinnas, 25. märtsil 1920.

Käsen wäeosade ja asutuste ülemaid nendele rahwawälastele teatada, kes demobilisatsiooni puhul wabastatud saawad ja kellel mingisugust majapidamist, ettevõtet ega teenistuse kohta ei ole, et nemad wõiwad teenistuse saamiseks järgmiste asutuste poole pöörrata: Maafondadesse elama asujad — kohaliku maafondi walitsuse poole.

Sinnadesse elama asujad kohaliku linnawalitsuse poole.

Tallinna, Tartu, Pärnu, Walka, Narwa, Rakwere ja Kurejaare linna elama asujad — kohaliku tööhõrse poole.

Tallinna linna elama asujad wõiwad endid ka weel Töö ja Hooletande ministeeriumi Tööturu toimetonda üles anda.

Mr. 1286.

Tallinnas, 25. märtsil 1919.

Minu päewakäsu nr. 1130, 26-ist weebruari f. a., täienduseks käsen sõjawäelaste kohta, kelle sõjakohutute poolt määratud karistused sõja lõpuni edasi lüüatud ja kes karistuse pehmendamist ehk täielist andeksandmist ärateeninud ei ole, kohtu otsused wiibimata täide saata.

Sõjawägede Ülemjuhataja,

Kindralstaabi Kindral-Major **Laidoner.**

Mr. 1287-a.

Tallinnas, 26. märtsil 1920.

Uwaldan Babariigi Walitsuse otsuse 26. märtsist f. a.; Sõjawägede Ülemjuhatusel instituudi ärakaotamise puhul wabastatakse Sõjawägede Ülemjuhataja Staabi Ülem Kindralstaabi Kindral-Major **Soots** tema senistest kohustest.

Nende otsuste täitmiseks:

1. Nimetan Ajutiseks Ülemjuhataja Staabi Ülema kohustest täitjaks Kindralstaabi Walitsuse Ülema Kindralstaabi Polkowniku **Rinhi.**

2. Käsen minu alla kuuluwaid — Ülemjuhataja Staabi Ülema k. t., Diwiiside ülemaid, Merezjodubude juhatajat, Sõjawäe Ringkonna ülemat, Sõjawäe Wärususe ülemat ja Sõjawäe Terwishoiu Walitsuse ülemat — 27. märtsist algades pöörrata ameti asjus otsuse Sõjaministri poole.

Mr. 1291.

Tallinnas, 26. märtsil 1920, a.

Linna uulitsatel on alati sõjawäelasi liikumas, kes igapäev oma töödi wormi kannawad. Sõjawäe Wärususe ülema poolt on sõjawäele pagumid ja mütsid wälja antud, sinelid ka suuremale osale. Kui nüüd wäärnähitud wormi asjus weel korduwad, siis ainult wäeosade ja asutuste ülemate hooletuse tagajärjel, kes korralduse riide kätmise järele ei walwa.

Juhin kätise wäeosade ja asutuste ülemate tähelepanemist selle peale, et kätise neile alluwad sõjawäelased minu päewakäskudes nr. nr. 146, 173, 207, 338 ja 339 awalbatud wormikirjelduse järele riides oleksid.

Wäeosade ja asutuste ülematele, kelle alla kuuluwad sõjawäelased juurelisatud nimekirja järele korratu wormikandmise pärast kiini on peetud, teen märtsuse.

Sõjawägede Ülemjuhataja staabi ülem

Kindralstaabi Kindral-Major **Soots.**

Wäljawõttes Sõjaministri päewakäskudest.

Mr. 46.

Tallinnas, 24. märtsil 1920.

Wiimasel ajal on moodiks saanud, et üffitud ohwitserid ja ametnikud oma nimed ametlikkudele dokumentidele nii segaselt alla kirjutawad, et neid wõimata lugeda.

Dokumentide lugemisel on tähtis teada, kes on alla kirjutanud. Seepärast käsen allkirjad edaspidi selgelt ja arusaadawalt kirjutada.

Kindralstaabi Kindral-Major **Larka.**

Sõjaministri eest.

Mr. 47.

Tallinnas, 27. märtsil 1920. a.

Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal 21. märtsist f. a. on kätise Wabariigi sõjawäeosad ja asutused minu alla antud.

Käsen kätise wäeosade ja asutuste ülemaid, kes enne otsuse Ülemjuhataja alla kuulufid, tänasest päewast saadil minu poole pöörrata.

M. Sanko.

Sõjaminister.

Mr. 48.

Tallinnas, 27. märtsil 1920. a.

Palju segadust on sünnitanud sõjaametkonnas sõnade „rahwawägi“ ja „rahwawäelane“ ebatõhane tarwilamine. Et seda segadust lõpetada, käsen edaspidi sõjameestonnas tarwitusele wõtta järgmised sõnad:

Mõiste „войско“ jaoks — sõna „sõjawägi“;
mõiste „военнослужащий“ jaoks — sõna „sõjawäelane“;
mõiste „нижний чин“ jaoks sõna — „sõdur“.

Mr. 50.

Tallinnas, 28. märtsil 1920. a.

§ 1. Sõjawägede Ülemjuhatusel, kui iseäralise instituudi ärakaotamise puhul käsen nimetada:

1. Sõjawägede Ülemjuhataja Staabi — Sõja wägede Staabiks,
2. Sõjawägede Ülemjuhataja Staabi ülemat — Sõjawägede Staabi Ülemat,
3. Sõjawägede Ülemjuhataja kantselei — Sõjawägede Staabi kantseleiks,
4. Sõjawägede Ülemjuhataja Staabi Romandant — Sõjawägede Staabi Romandandiks,
5. Sõjawägede Ülemjuhataja Kohtu osakonda — Sõjawägede Staabi Kohtu osakonnaks,
6. Sõjawägede Ülemjuhataja Staabi registratuuri — Sõjawägede Staabi registratuuriks.

§ 2. Sõjaministeeriumi Mobilisatsioonosakonna wiin üle Korralbus-walitsuse ülema alla.

Kindralstaabi Kindral-Major **Larka.**

Sõjaministri eest

Nr. 56.

Tallinnas, 29. märtsil 1920.

Wabariigi Walitsus otustas 29. märtsil 1920. a. wabastada sõjateenistusest rahwawäelaseb, kes 1889. ja 1889. a. sündinud.

Wabastamise tähtpäemaks on määratud 8. apr. s. a.

Selle otsuse teostamisel mõtta alufets minu päewa-käsus nr. 21, 10. weebruarist s. a., awaldatud juht-nõõrid.

M. Sanko.

Sõjaminister.

Nr. 59.

Tallinnas, 29. märtsil 1920.

Awaldan täitmiseks Wabariigi Walitsuse otsuse 24-st märtsist 1920 a.:

„Ohwiseride, sõjawäe arstide ja ametnikkude põhipaalka tösta 1 märtsist 1920 a. alates 30% võrra.“

Rindralstaabi Rindral-Major **Larka.**

Sõjainistri eest.

Wabaduse Riigi põhikiri.

(Sõrg *)

V. Infeneriwäes.

41. Kes lahingus meie wägede kallaletungimise eht oma seisukohtade kaitsemise juures nähtawa hädaohuga juhatahes tööliste komandot eht isiklikult: a) parandab meie kindlustuses wigastuse, mis kindlustuse kaitsemõimetuks teeb; b) valmistab tähtsa peja kuulipilduja wõi suurtüki ülesseadmiseks; d) ehitab üles kaitsetõkke eht häwitab waenlase oma.

42. Kes pontoon- ja sillaehitamise tööde juures ning dessant-operatsioonides nähtawa hädaohuga juhatahes komandot eht isiklikult: a) efinesena toimetab dessandi waenlase käes olewale katdale; b) silla ehitamisel toimetab digel ojal määratud kohale silla tulbad; d) häwitab eht wiib sillast kõrwale miini eht muud ujumad asjad, mis silda häwitada wõiksid.

43. Kes maa- ja raudtee tööde eht raudtee liikurwa koosseisu juhutamise juures nähtawa hädaohuga juhatahes komandot eht isiklikult tarwitusele wõetud abinõudega peastab soomus-, sõjawäe- wõi isearalise tähtsusega kraamirongi eht transpordi, ja ühelasi hõlbustab meie wägede läbiminemist, mis tee riffe tagajärjel, äärmises hädaohus olles, peatama jäänud.

44. Kes maa- ja raudtee tööde eht liikurwa koosseisu juhutamise juures, nähtawa hädaohuga juhatahes komandot eht isiklikult, tarwitusele wõetud abinõudega tekitab waenlase soomus-, sõjawäe- wõi kraamirongi hukkamise, eht paneb seisma ta sõjawägede eht transportide liikumise.

45. Kes kõwa ning mõjuwa waenlase tule all isiklikult töid juhatahes seab üles eht ehitab silla, korraldab muu ületäigu eht parandab waenlase poolt lõhutud tammi, silla eht muu ühenduse, ning sellega wõimaldab waenlase purustamist.

46. Kes tugewama waenlase kallaletungimisel, ta mõjuwa tule all, nähtawa hädaohuga, töete üles seadmisega eht tammi, silla wõi muu ühenduse lõhkimisega paneb seisma waenlase edasitungimise.

47. Kes tugewama waenlase kallaletungimisel meie wägedele, kes kaitsewad kiisast läbitäitu, silda,

tammi eht muud sarnast kohta, pealesuruma waenlase mõjuwa tule all nähtawa hädaohuga sulub mõne kaitsetõkkega kiisa läbitäigu eht muu sarnase lähene-mistee ning sellega tatistab waenlase sissetungimist.

48. Kes isiklikult juhatahes töid maa-aluses sõjas, nähtawas hädaohus, häwitab waenlase poolt valmistatud miinid.

49. Kes nähtawas hädaohus isiklikult töid juhatahes waenlase laewade eht ta rannabotareide tule all korraldab eht parandab miinitõkkeid ning sellega nähtawalt takistab waenlase laewade lähenemist eht läbisõitmist, kuigi ainult ühe laewa juures plahwatust sünnitades.

50. Kes isiklikult tule all tööd juhatahes ja waenlase tegewuse tõttu nähtawas hädaohus olles korraldab waenlase wetes miinitõkkeid ning sellega sulub waenlase lahingulaewadele eht transportlaewade wäljapeasetee merele eht liikumise jöel, kusjuures nende töete tasulikkust finnitawad järeldused.

51. Kes isiklikult tööd juhatahes, waenlase tule all, sõjategewuse tõttu nähtawas hädaohus olles, häwitab eht teeb kõlbmatuks waenlase miinitõkkes ning sellega kindlustab meie laewastikule kahjuta wäljapääsetee merele eht liikumise jöel.

VI. Lennuwäes.

52. Kes kõwa waenlase tule all täidab lennuriistaga, mis tema hoole all, äärmiselt raske luuramiseülesande, mille täitmisel iseäranis suur tähtsus, eht häwitab waenlase lennuriista.

53. Kes waenlase tegewuse tõttu nähtawas hädaohus olles lennuriista juhatahes tulega, lõhkeainetega eht muude abinõudega sünnitab nähtawat kahju waenlase laagritele, ladudele, ühendustele, kindlustustele, laewadele eht tekitab otsustawal lahingu filmapilgul waenlase wägedes suurt segadust ning sarnase teoga awaldab mõju meie operatsioonide kordamineku peale.

VII. Laewawäes.

54. Kes ohwiseride riivist wäljalangemise järele wõtab juhatusete terwelt eht mõnes ühikus harus oma kätte ja jatkab wiivitamata ja edukalt wõitlust.

55. Kes suurtükilusega sunnib riivist lahutama waenlase sõjalaewa eht sünnitab temale suuremaid wigastusi wõi tekitab tulekahju.

56. Kes miini lõhkemisega sunnib riivist lahutama waenlase sõjalaewa eht sünnitab talle suuremaid wigastusi.

57. Kes lahingu ajal nähtawa hädaohuga, üles näidates iseäranis filmapaistwat kartmatust ja eneseohwerdust: kustutab laewal hädaohtliku tulekahju, isoleerib waenlase kuuli läbi saadud hädaohtliku lõhe, paneb uuesti tegemusse waenlase poolt wigastatud tehnilised sisseseaded eht paneb seisma wigastatud katla, masina wõi toru eht ergutab teisi oma eeskujuga samasugusele tegemusele ja annab seega laewale wõimaluse jatkata wõitlust eht peaseda hädaohtlikust seisukorrast.

58. Kes tuukrina waatab lahingu ajal üle eht parandab weelase wigastuse.

59. Kes juhatahes luurajat laewa eht laewastiku osa, tungib wõideldes waenlase jõudude asukohta ja muretseb waenlase kohta tähtsaid teateid, mis tema plaani ja sihte selgitawad.

60. Kes juhatahes laewa filmab lahingus hädaohu, mis flagmani laewa ahwardab ja talle digel ajal obi annab ja peastab teda seega hukkamisest.

61. Kes, juhatahes weelaluseid paate, ootamata il-mumifega lahingu ajal waenlase läheduses tekitab tema seas korratust ja aitab kaasa seega tema purustamisega.

62. Kes juhatahes miini- ehk luuramiselaewa leiab õõsel ehk udus liikuma waenlase laewastiku ja end nähtawasse hädaohutu pannes hakkab, waenlase lähedal wiibides, walguse ehk muude signaalidega näitama meie miinilaewadele waenlase asukohta ja aitab seega kaasa edutale miini t. Maletungimisele.

63. Kes wiibides piilurite, walwe- ehk kaitse ahelikus õigel ajal filmab waenlase miinilaewade ehk weeluste paatide lähenemist ning nendega wõitlusse astudes paneb seisma nende kallaletungimise ja õigel ajal hoiatab meie laewastiku, seega kaasa aidates kallale-tungimise edukale tagasilöömisega.

64. Kes tungib läbi blokeerimast tugewamast waenlasest ja kindlustab endale seega tegewuswabaduse.

65. Kes komwoerides waenlaselt wõetud laewa, lööb tagasi tugewama ehk samatugewa waenlase.

66. Kes juhatahes weelalupaati, paneb waenlase saadamas luuramise toime ja muretseb meie laewastikule õigel ajal tähtsad teated.

67. Kes aurus, mootor- ehk aerukaateril wõi mõ-nel muul wäiksel weesõiduriistal paneb luuramise toime ja muretseb õigel ajal meie laewastikule waen-lase laewastiku kohta tähtsad teated.

68. Kes desjandi maaletulekul, waenlase tugewa tule all, esimesena jõuab kaldale ja oma isikliku wah-wusega aitab edukalt maaletulekut.

69. Kes juhatahes laewa, häwitab waenlase tu-gewa weeluse paadi ja peastab seega hädaohust meie laewa, millele weelunepaat kallale tungis.

II. Riisa Wabaduse Risti põhikirja par. 27 juure.

Wabaduse Risti II liigi teise järgu saamiseks wõib wäeülemus sõjawäelasi ette panna:

I. Rõikide wäeliikide alal.

1. Kes lahingus peastab waenlase käest meie ar-mee, korpusse ehk diwiisi ülema, ehk wõtab wangi waen-lase armee, korpusse ehk diwiisi ülema.

2. Kes peale ägedat lahingut wõtab oma alla sar-nase tähtsa punkti waenlase seisukohas et lahing peale selle pöördub otjustawalt meie kasuks.

3. Kes täites staabi ülema kohuseid, luuramiste põhjal, mis tema isikliku hädaohuga ühendatud, seab kogu operatsiooni plaani, mis wastab kõrgema ülema põhijuhitidele, plaani teostamise juures wõtab lahingus tegelikult osa ning oma ülema poolt, kes waenlase üle täielise wõidu sai, tunnistatakse tähtsamaks wõidu saawutajaks.

4. Kes täites staabi ülema kohuseid, lahingu kriitilisel filmapilgul nähtawa hädaohuga oma ülema käsul ehk kui wiimase käest juhatusi saadud ei ole, omal algatusele wõtab tarwitusele abinõud, mis aitawad kaasa meie wägede täielisele kordaminekule.

5. Kes omal abal soowil ehk ülemuse määramisega saadab edukalt korda waenlase wägede asukohal ehk sel-jataga hädaohutiku ja kasuliku ülesande (silla ehk muu tähtsa raudtee ehituse lõhkumine, waenlase rongi häwi-tamine, lastemoona, padrunite, õhulaewastiku pargi waranduse ehk toidumooni transportide häwitamine, blindaashi ehk muu tähtsa kaitseehituse õhulaskmine, piiramise pargi suurtükide lõhmatuks tegemine), seega waenlase armeele suurt kahju sünnitades ehk tema ope-ratsioonide edu takistades.

6. Kes eriti raskest ja hädaohutikus olutorras julge luuramiskäiguga, enne lahingut ehk lahingu ajal waenlase wägede asukohal ehk seisjataga, muretseb kind-lad andmed waenlase juuremate jõudude arwu, asu-kohta, seisukorra ja liikumise kohta, mille põhjal tarwi-tusele wõetud abinõud järgnewates operatsioonides edu saawutajad.

7. Kes haruldaselt raskest hädaohutikus olutorras walmistab waenlase kindlustuse ja selle ees olewate kaitsejõukete ning nende läbikäitumise plaani.

II. Jalawäes.

8. Kes peale ühe meie positsioonide 'osa waenlase kätte langemist, mis terwe wäerinna taganemise mõbba-peajematuks teeb, jõuab püüma jääda wanale seisukohale ja sellega mitte ainult peastab meie terwe positsiooni waenlase kätte langemisest, waid sunnib waenlast taga-nema alles wõetud punktist.

III. Ratjawäes.

9. Kes isiklikult juhatahes ratsawäe osa paneb toime ratsa-tormijooksu ning häwitab waenlase jalawäe osa, wähemalt roodu, ehk wõtab waenlaselt tegewuses ole-wad suurtükid ehk kuulipildujad wõi purustab waen-lase suuremad ratsajõud.

10. Kes isiklikult juhatahes ratsawäe osa, kriitilisel lahingu-filmapilgul paneb toime julge tormijooksu ning ennast ohwerdades peastab teised wäeosad ehk aitab ühisele kordaminekule otjustawalt kaasa.

IV. Suurtükiväes.

11. Kes waenlase märksa suuremate jõudude pea-letungimisel, mis meie positsiooni tähtsa punkti ära-wõtmiseks kawatsetud, kõwa tule all olles, tema kätte usaldatud suurtükiväe osawa tegewusega sunnib wai-kima tugewama ehk samatugewa pealetungimist toetawa waenlase suurtükiväe ning lööb tagasi pealetungitawa waenlase, wõimaldades seega meie wägedele kaitsejõu-korras pealetungimisele asumist.

12. Kes meie wägede wäljatulemise juures mäe ehk muust kitsusest tugewate waenlase batareide tule all, esimesena seab üles suurtükid ehk kuulipildujad ning oma häwitawa tulega wõimaldab meie wägedele kitsuse ees riwineda ehk end lahingumalmis seada.

13. Kes kitsuse ehk jõest ülemineku kaitsemise juures, kõwa waenlase tule all olles, paneb täielikult seisma suurtüki ehk kuulipilduja tulega suuremate waenlase jõudude pealesurumise ühes suurtükiväega ning nimelt aja jooksul, mis meie wägedele wõimaluse annab positsioonile asuda, taganeda ehk positsioone alal hoida.

14. Kes kõwa tule all suurtükiväge juhatahes julgelt ette tungib ning oma tulega waenlast otjusta-walt lüües annab meie wägedele wõimaluse end kind-lustada punktis, mille wastu waenlase pealetungimine sihitud.

15. Kes kunni wiimase kuulini otse pealetungitawa waenlase jala- ning ratsawäe pihta tuld annab ja ennast ohwerdades annab meie wägedele wõimaluse end korralsada ehk taganeda.

16. Kes kõwa laewa-suurtükiväe kaitsetule all seiswate suuremate waenlase desjantwägede maaletule-mise juures meie käes olewasse randa tema hoolbe usal-datud suurtükivägede osawa tegewusega waenlase tagasi lööb ning sunnib teda sellest ettevõttest loobuma.

17. Kes kindluse piiramisel oma suurtükide tulega, ise kõwa tule all olles, lõhub kaponiiri ehk mõne muu flankeeritawa ehituse ehk niinõrd lõhub

attakeetitama kindlustuse fortifikatsioon-ehitused, et võimaldab meie vägedele selle ärawõtmist.

18. Kes viibides waenlase poolt ümberpiiratud seisukohas, lõwa waenlase tule all, waenlase tormijooksu ajal, julgelt nihutab ette suurtükid ehk kuulipildujad ning sunnib nende tulega pealungija taganema.

19. Kes waenlase tormijooksu ajal kaitseta jäädes ning raskest ja hädaohtlikust seisukorras olles julge suurtükide ehk kuulipildujate tugevusega wistab waenlase tagasi.

20. Kes batareid ehk batareide gruppi juhatab ja waenlase mõjuwa tule all olles oma suurtükimäe tulega lasab põhja waenlase soomuslaewa.

V. In s e n e r i w ä e s.

21. Kes ülemineku korraldamisel üle tõrjise taktis- tusena esinewa jõe esimesena nähtawas hädaohus, mingisugustel ujuwatel waoabindudel, toimetab desfandi waenlase käes olemale ning tema poolt kaitstawale kaldale ning sellega võimaldab selle oma alla võtmist.

22. Kes kallaletungimisel waenlase positsioonile nähtawa hädaohuga, sapöörkomando lähema ülemana isiklikult töötab juhatab, häwitab waenlase kaitsetõkkes ning muud taktistused ehk teeb neis läbitägu ning sellega aitab mele tormijooksu kordaminekule kaasa.

23. Kes isiklikult, nähtawa hädaohuga mõjuwa waenlase tule all, peastab tugewaste rifutud tee lõttu seisma jäänud soomus-, sõjawäe- või iseäranis tähtsa kraamirongi ning toimetab selle määratud kohta.

VI. L a e w a w ä e s.

24. Kes isiklikult juhatabes laewastiku ehk mõnda tema osa saab, arwurikka ehk rannabatareide või kindlustuste kaitse all olewa waenlase üle täielise wõidu.

Märkus 1: Sõna „laew“ all tuleb mõista iga lahingulaewa.

Märkus 2: Kõigil kordadel, kui rist antakse waenlase laewa häwitamise eest, antakse see autasu ühllasi, ka sellele kes sunnib waenlase laewa allaandmisele.

25. Kes juhatabes laewa häwitab lahingus waenlase flagmani laewa ehk sunnib teda riivist lahutama kogu lahingu ajaks.

26. Kes juhatabes laewa häwitab lahingus samatugewa ehk tugewama waenlase laewa ehk sunnib teda riivist lahutama kogu lahingu ajaks.

27. Kes wälja peab lahingu waenlasega, selle jõud suurem tema oma ja sunnib teda taganema, ehk olles tugewama waenlase poolt ära lõigatud, lööb läbi, waenlase kätte sõjasaaki jätmata ja täidab seega temale pealepandud ülesande.

28. Kes, juhatabes isiklikult miinilaewa, isikiikult tungib waenlase laewastikule kallale ja häwitab ehk sunnib riivist lahutama kogu lahingu ajaks ühe ehk mitu waenlase laewa.

29. Kes, juhatabes laewastiku osa ehk üksikut laewa, filmab kallaletungimisele liituwaid waenlase miinilaewu ja lööb nad tagasi, üht või mitut neist hukates.

30. Kes lahingus nähes meie korratusse sattunud laewastiku raskest seisukorda, julge manöwriga ja ennast ohwerdades juhib teisale waenlase tähelpanu ja võimaldab sellega oma laewastikule end korraldada ja edulalt lahingut jätkata.

32. Kes transportide konwoerimise juures, astudes wõitlusse tugewama waenlasega ehk hädaohtlikkude ma-

nööwritega juhtides teisale meie kindlust piirawa ehk meie randa blokeerima tugewama waenlase tähelpanu, võimaldab transportlaewadele peafemise kindlusse ehk määratud sadamasse ehk üleülbse kindlasse kohta, kuigi tal sealjuures tuleks osa oma jõudu ohwerdada.

32. Kes, juhatabes laewa ehk laewastiku osa waenlase desfandi meie kaldale saatmise ajal osawa manöwriga ehk wõitlussega ajab nurja waenlase operatsiooni.

33. Kes juhatabes traalerite salka, nähtawa hädaohuga, waenlase tule all, wiib õnnelikult meie laewastiku läbi mineeritud wälja ja aitab seega meie kordaminekule kaasa.

34. Kes häwitab osa waenlase transportid ehk faubalaewu, mis samatugewate ehk tugewamate sõjaliste jõudude kaitse all olid.

35. Kes wõtab tagasi waenlase kätte langenud laewa, mis samatugewa või tugewama waenlase kaitse all on, kui aga see laew enne tagasiwõtija enese poolt ära antud ei olnud.

36. Kes juhatabes branderi ehk muu laewa, tungib läbi waenlase poolt tugewasti kaitsetawa läbitägu, sulub selle ehk tungib tugewasti kaitsetawasse sadamasse ja takistab seega märksa waenlase operatsioone.

37. Kes waenlase tugewuse lõttu nähtawas hädaohus olles lasab põhja liikuma ehk kaitsemiini abil ehk mõnel muul teel waenlase lahingulaewa, branderi ehk suure tähtsusega transportlaewa.

38. Kes mere blokaadi korral isiklikult töötab juhatabes, sellest läbi murrab ja paneb waenlase laewateel miinid, mille läbi põhja wajub waenlase lahingulaew, brander ehk suure tähtsusega transportlaew.

39. Kes nähtawa hädaohuga kaitstes tähtsat läbitäitu ehk sadama või reibi sissejõutu, lööb tagasi waenlase kallaletungimise ning ajades nurja meie laewawäele hädaohtliku waenlase kaitse sulguda farwaateri, häwitab sõjaristus branderi ehk teise laewa, mis oli määratud kallaletungimiseks ehk läbitäigu sulgumiseks.

40. Kes juhatabes meeskonda, mis asetatud auruwõr aerupaatidele, miinikaateritele ehk teistele wäikestele laewadele või weesõiduriistadele, lasab õhtu waenlase sõjalaewa ehk häwitab kindluse, kindlustatud laagri ehk sõjawäe kaitse all või waenlase laewastiku raioonis olewa abilaewa ehk transporti, või ujuwa ehk ranna sõeladu, ehk laste-, toidu- või muu moonaladu või lõhub dokki, ellingi, ehitusel olewa laewa ehk sadama töökojad ja abindud.

41. Kes juhatabes laewastiku ehk selle osa, ehk üksikut laewa, wõtab ära wõitluse järel waenlase tugewa kindluse ehk kindlustatud linna ehk rannabatari ja wõtab oma alla sadama.

42. Kes kaitstes tähtsat läbitäitu ehk strateegiliselt tähtsat positsiooni tugewama waenlase eest, seab tema nähes üles miinikause ehk ükskõik misjuguuste abindudega ajab nurja ta kaitse wõtta oma alla läbitäigu ehk kaitsetawa positsiooni.

43. Kes, olles ümberpiiratud waenlase poolt, liitab tagasi waenlase ettepaneku alla anda ja järgnewas wõitluses auga langeb.

44. Kes peale ägedat wõitlust, kui puudub võimalus edaspidiseks wastupanekuks ja et ära hoida waenlase kätte langemist, lasab õhtu kindlustuse ehk mõne ta osa, häwitab kindlustatud ehituse ehk teise toetuspunkti või häwitab laewa, kusjuures ise surma saab.

45. Kes oma surmaga kinnitab oma wägiteo.

Üleüldine osa.

Judendorffi sõjamälestused.

Järg.

Talilahing Masuuri järwil (weebruari/märtsis 1915)

II.

Jda ülemkäsitajale oli wahpeal ülemalt wäejuhatuselt teade tulnud, et weebruari esimesel poolel tema tarwitada antakse kolm uut korpusi ja XXI korpus. Ülem wäejuhatus arwas tarwitajaks XXI korpusse asemel Elsass-Lothringeni wäerinnale ühe uue wiia. Ühe osa sealsete soldatite usaldatavusetus lääneliinil tarwitamisel kaswas sõja wältusel alatafa. 1918. a. wõeti idarinnalt kõik nooremad mehed Prantsusmaal pealetungimiseks, sealjuures ka Elsass-Lothringeni wastawate aastate mehed, kelle kohta sõjawäes palju kaebusi kostis. Jdas wõitlesid elsass-lothringlaselad laitmata, XXI korpus filmapiistwalt.

Ülema wäejuhatuslega oli kofku räägitud, et nelja korpusi peab 8. wäe wastas seiswale Wene wäele hoobiandmiseks tarwitama, niipea kui nad kohale jõuawad. Tannenbergi ja Masuuri järwede lahingud olid õpetanud, et ainult siis suurema wõidu wõib saawutada, kui waenlasele kahelt poolt kallale tungitakse. Siin oli wõimalus kolme korpusega, mis olid koondatud Neemeni ja Insterburg — Gumbinni tee wahel, Tilfit — Wladislawow — Kalwaria sihis ümber haarata, teine wäerühm — XXXX korpus, temale lisaks 2. jalawäe-divisjon ja 4. ratsadivisjon — Spirding järwe ja piiri wahel pista ning üle Bialla Raigorodi — Augustowi sihis lõuna poole edasi lasta marsjida. Samal ajal pidi waenlast katsuma rinnu pealetungimisega kõita.

Mõlemal tiival oli waenlane nõrk. Me wõisime loota, et me siin palju pinda wõidame, enne kui waenlase peajõud oma seisukohtelt jõuawad lahkuda. Mõlemad tungirühmad pidid waenlase ümber kinni haarama; mida warem see sündis, seda parem.

Kui waenlase häwitamine nõnda õnnestas, siis wõis juba selle peale mõelda, kuidas wältawa kaitse warjul Kowno — Grodno wastu üle Oshowets — Grodno liini kallale tungida ja Bobri ülekäigu kohta Oshowetsi juures seljatagant ära wõtta. Elduseks oli, et Wlotslawek — Mlaawa — Johannsburg Oshowetsi piik liin wastu suutis pidada.

Tulusam pidi olema, kui samal ajal ka Wlotslawek — Johannsburi liinil wastu Narewi pinda wõideti ning Oshowetsile kallale tungiti. Seda püüdsin mina. Nõnda oleksime igalpool wenelastest ette jõudnud. Kas me hiljem Wene wägede peajõudude wastu, mis lääne pool Weikseli seisid, selja tagant operatsiooni wõisime ette wõtta, see wõis praegu otsustamata jääda.

Juhataja peab niisuguste mõttekäikudega tegemist tegema. Ta ei tohi peost suhu elada, muidu kannatawad selle all juhatus ja wägi. Raudne tõelikkus muretseb selle eest, et kawatsused ainult sel määral teostatakse, nagu seda sõjawäe jõud waenlase jõudu murda lubab.

Übinõud, mis ma niisuguses mõttekäigus tarwitusele wõtsin, löid waenlase teatawaks saanud kawatusetest mõjuwalt läbi. Eitlased tahtsid weel 1915. a. Wenemaa läbi sõja wõita. Kuna suurwürist Karpaatides mõttes kõige jõuga kallale tungida, pidid tema nõnda

nimetatud „hüglaplaani“ järele tugewad Wene wäed Neemeni ja Gumbinni — Insterburi tee wahel 8. sõjawäe nõrga põhjapoolse tiiva wastu wälja astuma, selle kofku suruma, sõjawäe ümber piiramata ja wastu Weikseli wiskama. Teised sõjawäed, nimelt tugewad ratsajõud pidid Mlaawa ja Weikseli wahel olewaid meie nõrku jõudusid lõõma ja siis Lääne-Preisimaale sisse tungima. Jda pool Weikseli olew Saffa pind pidi ära wõetama, sealsed wäed häwitatama. Tõepoolest oli jaanuaris tunda, et waenlane 8. armeepahema tiiva wastas tugewamaks läheb. Wõib olla sihtis tähendatud kawatusete täitmise peale juba 1914. a. detsembris Wlotslawek — Mlaawa liini wastu ida pool Weikseli ette wõetud pealetungimine. Esimese operatsiooni järele walud olid siin kui ka Karpaatides sissejuhatuses uude operatsiooni „hüglaplaani“ täitmine oli alles tekkimisel. Alatafa olid aga wenelase filmad meie pinna peale sihitud, mis ida pool Weikseli. Juba jaanuari algul wõttis ta lääne poolt Weikseli wägesid ja paigutas nad põhja poole. Kui meie oma kawatusetega temast ette jõudime, siis p'dime rehkendama tugewate wastukallale tungimistega üle Neemeni ja Narewi. Wastulöögid tulid. Nende hoog ja püüwus andsid meile palju tööd. Suurwürist oli täielik sõjamees ja wäejuhataja.

Lahingutegewuse kaitsmise ühelt poolt Kowno ja Olita, teiselt poolt Oshowetsi ja Komsha wastu pidid oma peale wõtma peaasjalikult 8. sõjawäe osad, mis wäerinna kaitseandamisel wabaks pidid saama. Eitlamine siht järgnes mõlema tiiva ümberhaarawast tegewusest ja käis Grodno pihta.

Lõunafrondi toetuses tuli juba weebruari algul, nelja korpusse koondamisel, 9. armeelt XX korpus Ortelsburist kagu poole. Ta oli ka walms Komsha ja Mõschinetzi poole liikuma. Pärast tulid 1 tagawara-korpus ja 6. ratsadivisjon Willenberki, 3. jalawäe-divisjon Neidenburki ja 1. kaardi-tagawaradivisjon Woyrschi sõjawäest Soldau ümbrusesse. Nende wäeosade päralejõudmine wõis 20. weebr. lõpetatud olla. Nad olid meelega hilja toodud. Kartsiime, et nii suur wägede liikumine oktupeeritud Poolamaalt mitte salajasse ei jää ja meie Jda-Preisist kawatsatud hoobi enneaegu wälja annab. Ettewõtte kordaminekuks pidasin ma salajashoidmist otsustawalt tahtsaks. Pärast toodi lääne poolt Weikseli weel rohkem divisjone. See oli wõimalik, kui ka waenlane end seal nõrgendas. Jõudude paigast paika nihutamise oli waheldusmäng, mis palju tähelpanu nõudis.

Nüüd tagant järele wõis küsida: oli see õige, et me Saffa wäed Karpaatidesse saatime? Kahlemata oli neist ida pool Weikseli talisõjakäigus puudus. Aga nagu k. ja k. sõjawägi juba kord oli, siis oli meie wägede õige paik omeli Karpaatides. Siin oli abi tarwis. Kuid kui ma juba waremalt oleksin teadnud, et meie neli korpusi saame, siis oleks mul palju raskem olnud wägesid Karpaatidesse anda.

Ma ei wõi ka selle üle otsustada, kas ülemaal wäejuhatusel juba nüüd wõimalik poleks olnud lääneliinil rohkem wägesid wabastada, nagu ta seda aprillis tegi. Jga jõukaswamine oleks meile muidugi soowitaw olnud. Suur otsus, kõik Wenemaa wastu wälja saata, tehti alles hiljem.

III.

Poola Weikseli loogas olid wahel peal kohalised wõitlused uuesti alanud. Niisugusel määral see

wenelaste tähepanu fõitis, oli kahtlane. Üleüldiselt ei wõi niisugustest pettemängudest palju loota, seni kui waenlane oma wägesid wõib usaldada ja nad wastu peawad. Alles siis, kui juhatus kindluse kaotab, omandawad nad tähtsuse. Muutuwad aga demonstratsioonid taktilisteks wõitlusteks, mis suuremad kohalikud wõidud wõiwad tuua, siis on juba lugu teisiti.

Et wenelasi uskuma panna, nagu mõllesime siin pealetungimist jatkata, pidi 9. armee jaanuari lõpul Wolimowi ümbruses jõuliselt kallale tungima. Ülem wäejuhatus andis meile selleks otstarbeks 18.000 laengut tarwitada, mis gaasiga täidetud. Selle aja kohta on iseloomulik, et seda laskematerjali hulka haruldaselt suureks peeti. Idas polnud meil kunagi laskematerjalist puudus, meil oli alati niipalju, nagu me halbade teede tõttu suutsime liikumisfõjas järele wedada, ja seisukohasfõjas ei kuhjatud siis veel suuri tagawarasid kokku. Läänes olid teised olud; seal oli laskemoonast tuntawalt puudus. Kõik sõdiwad rahwad olid tugewa koondatud suurtük tule mõju kui ka laskemoona fulu wõeriti hinnanud.

Rahua ajal kindralstaabis teenides juhtisin ma festwalt tähelepanu selle peale, et rahuaegsed laskemoonatagarasid sedawõrd suurendataks ja nõnda arwataks, et nad sennamaale ulatawad, kus sõjaaegse sellekohase suurendatud tööstuse saadused tarwitusele jõuawad. Minu ettepanekud ei läinud ligilähedaltki läbi. Aga laskemoonast oleks ka siis puudu tulnud, kui minu ettepanekud wastu oleksid wõetud; kulutus oli liig suur. Kuid siis oleksime kriisist kergem wõitu saanud ja oleksime ehk laskemoona walmistamisega oludest ette jõudnud, kuna me nüüd ifka maha jääme. Obersteinmant Bauer oli juba 1914. a. sügisel kiiduwäärjelt kae asja külge pannud. (Sürgneb.)

Üksi kaugel. *)

Üksi kaugel võera rahva hulgas,
kaugel kõigest, mis mul armas on,
viibin mina, süda suures vaevas;
kadunud on kõik minu õnn ja rõõm.

Õnne mul ei ole osaks antud,
rõõmu mul ei ole lubatud;
kurvastus peab saama välja kantud,
valuga rind täiest ühendud.

Saatust, miks mu vastu sa nii vali,
miks nii külm ja armu heitmata? —
võtsid selle, kes mul armas oli,
riisusid muld kõige kallima.

Kallim, millal jõuan ükskord jälle,
mil su rinnal jälle hingan ma? —
sealt ma loodan rahu leida jälle,
oma kurba südant jahuta.

Tihti mõtlen noore elu peale,
kus ma olin rõõmus, õnnelik;
ei ma teadnud miskit murest, vaevast,
ei ma teadnud elu tormidest.

Nüüd on väga mitmed tormid, tuuled
vintsutand mu elu laevukest, —
saatus siiski minu laeva juhib
kindla käega raturannale.

*) 3-da div. tag. bat. kuulipildurite roodult ärakirjutatud
A. Viltrop.

Vabadusele!

(Viisil: „Тоска по родине“.)

A. Viltrop.

I.

Nii kaua, kaua oled kannatand,
mu armas õitsev Eesti isamaa;
su priiust matnud võeras vägivald
on aastasajad oma karmi käega.

II.

Nüüd jälle priiust loitma löönd
ja ärkand vapper mehemeel
su rahva poege südameis,
kui oli esiisadel.

III.

Nõuda õigust tahavad,
seks võitlema kõik tõttavad;
pea särama saab ilma ees
su nimi hiilgvas valguses.

Segateated

Annetus Laidoneri nimelise fondi heaks.

Laidoneri nimelise imvaliidide fondi heaks on kindralstaabi korralduswalitsuse teenijate poolt annetatud kuus wõidulaenu piletit:

Seeria 0668 pileti nr. 070, seeria 05141 pileti nr. 006, seeria 04320 pileti nr. 079, seeria 03543 pileti nr. 068, seeria 02060 pileti nr. 099, seeria 03747 pileti nr. 078.

Noworosjiiski linna ewakueerimine.

Reuter kuulab autoriteetlisest allikast, et Noworosjiiski lahutamise ajal Wene ohwitseride perekonnad ewakueeriti. Ka toodi laewadele suur hulk haawatuid ohwitserisid, seni kui ewakuatsioon selle tõttu wõimataks sai, et Doni ja wabatahtlike armee jätkised linna hakkasid walguma. Üle 5000 mehe sõjawägesid wõeti wõssel 26. ja 27. märtsi wahel laewade peale.

Edasi idapoolse wõtawad enamlasted kiiresti kogu Põhja-Kaukasia piirkonna oma alla. Nad wõtsid Maikopi ja Grosnõi ära.

Siberis jõudis kindral Woitshewski ühes oma wägedega Tshitani ja wõttis seal ülemjuhatusse Semjonowilt üle. Tshehide ewakueerimine kestab järjekindlalt edasi.

✻ || Kirjawastused. || ✻

Wabatahtlik. Mis Wene sõjawäes maksis, see ei ole meie sõjawäes iseenesest veel mitte maksen. Meie teada ei ole niisugust päewaläsku ilmunud, mille järele merewäelased spetsialistid maawäkke üle minnes kapraali auutraadi omandawad.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Rint.

Wäljaandja: Wägede Ülemjuhataja staab.